

Cosun

Magazine

NR. 6
2020

06

**Zonder veredeling
geen succes**

08

**De praktijk is
de ultieme test**

10

**Lagere suikerproductie
in Europa**

Bietenpapier in de prijzen

Papierfabrikant Crown van Gelder en Cosun Beet Company hebben begin november de Northern Enlightenment-verkiezing gewonnen voor de productie van papier met cellulose-vezels uit suikerbieten. De verkiezing werd georganiseerd door Petrochem en Industrielingen

en is bedoeld ter inspiratie van de noordelijke provincies bij het toepassen van duurzame innovaties. De suikerbietvezels komen uit de reststromen van de suikerfabriek. Vervanging van hout- door suikerbietvezels levert 80% milieuwinst op.

Duurzaam eierdoosje

Dankzij de samenwerking tussen het Cosun-bedrijf Novidon, het verpakkingsbedrijf PaperFoam en Rondeel zitten de Rondeel-eieren binnenkort in volledig biologisch afbreekbare eierdoosjes. Ze zijn gemaakt van aardappelzetmeel uit reststromen van de friet- en chipsproductie. Novidon levert de zetmeelgrondstof. Het Rondeel is een stalconcept voor legkippen, dat uitgaat van maximaal dierenwelzijn en optimale milieu-omstandigheden.

Duynie

Wageningen Food and Biobased Research (WUR) heeft in samenwerking met Duynie en Heineken een procedé ontwikkeld voor de winning

van de eiwitten uit bierbostel. Het eiwit is daardoor te benutten voor verwerking in voedsel. Slechts een klein deel van de eiwitten in bierbostel lost op in water, het merendeel niet. Dankzij het nieuwe procedé kunnen die nu ook gewonnen en gezuiverd worden. Het procedé wordt nu verder ge-perfectioneerd. Duynie wil met de eiwitten nieuwe eiwitrijke drankjes ontwikkelen. Ook kunnen ze verwerkt worden in vleesproducten en vegetarische kaas.

Index

Van de voorzitter.....	3
Ledenraad in teken actualiteit.....	4
Een campagne met grote verschillen.....	5
Zonder veredeling geen succes.....	6
De praktijk is de ultieme test..	8
Lagere suikerproductie in Europa.....	10
Zaadbestelling voor 2021.....	11
IRS-informatie.....	12
Vraag & Antwoord / Kort Nieuws.....	16

Contact

Cosun, redactieadres
Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl
Cosun Beet Company
centraal agrarische dienst
Postbus 100,
4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst
@cosunbeetcompany.com
www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine
is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun
Fotografie in dit nummer
Royal Cosun, Cosun Beet Company, IRS, Michel Heerkens en Fotopersburo Melissen
Foto-omslag
Bieten laden in Gorsseel
(foto: J.A. te Velde)
Basisontwerp
Wardtaal / Breda
Opmaak en druk
SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2020

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Optimistisch verder

Het einde van 2020 nadert. Een goed moment om voor onszelf de balans op te maken. Het is een jaar waarin bijna alles en iedereen op de proef is gesteld. Een jaar met veel onzekerheid en met grote gevolgen door Covid-19, zowel fysiek als mentaal. De aardappel- en de fritesmarkt bijvoorbeeld ondervinden hier nog dagelijks de nadelige gevolgen van. Maar ook het voorjaarswerk bracht veel uitdagingen met zich mee. Veel energie en extra kosten waren nodig, met niet altijd het gewenste resultaat. Ook onzekerheid over de toekomst speelt ons parten. Klimaatverandering en de zorg voor het milieu wegen steeds zwaarder. Als boer ben je voedselproducent en landschapsbeheerder tegelijk. Je bent bezig in een open werkplaats. Iedereen kijkt mee en heeft een mening.

Niet voor het eerst

De akkerbouw heeft wel meer zware, sombere jaren gekend. Wie herinnert zich nog de MacSharry-hervorming met de verlaging van de graanprijzen, begin jaren negentig? Vanuit Groningen reden de trekkers naar Den Haag, tot aan de trappen van de Ridderzaal. Ook toen was er trouwens een sanering van gewasbeschermingsmiddelen gaande. In die jaren werd weinig verdiend. Het heeft veel tijd gekost, maar uiteindelijk is de akkerbouw versterkt uit de strijd gekomen. Met een zorgvuldige inzet van gewasbescherming en meststoffen.

Nieuw perspectief

Net als in de jaren negentig, vraagt ook deze tijd om nieuwe oplossingen. We werken aan een nieuw perspectief voor de markt. Met innovatieve producten uit onze gewassen, met minimale milieubelasting vanuit de teelt en de verwerking en met een positieve bijdrage aan de klimaatopgave.

De akkerbouw is een belangrijke speler in een duurzame samenleving. Wij zijn een spil in een kringloopeconomie. In deze maatschappelijke relevantie schuilt de toekomst. Daarin moet een rendabele bedrijfsvoering centraal staan. Nieuwe oplossingen realiseren we niet in één regeerperiode, al willen sommige politieke partijen ons dat wel doen geloven. Het verbod om voor korte duur vrijstelling te verlenen voor het gebruik van neonicotinoïden, is daar een voorbeeld van.

Software

Tot op heden draait de campagne gemiddeld volgens plan, maar de eerste vijf weken ontstond in Vierverlaten een uitzonderlijke situatie. De fout vindt zijn oorsprong bij een update van het softwareprogramma dat monsternummers koppelt aan leveringen. Het hele verwerkingsproces staat bol van de kwaliteitsprocedures, maar dat is geen garantie dat er niets fout kan gaan. Het is ontzettend vervelend dat twijfel is ontstaan over de kwaliteit van uw bieten en ik bied u daarvoor mijn oprechte verontschuldiging aan. Je moet op je coöperatie kunnen vertrouwen en dit heeft daar geen goed aan gedaan. Daarom hebben we gekozen voor een herstelproces met een interne Cosun-accountantscontrole en een externe door EY. Dat kostte meer tijd, maar zorgvuldigheid had hierbij prioriteit.

We leven in het informatietechnologietijdperk, dat kent zijn sterke en zwakke kanten. Het blijft uiteindelijk mensenwerk.

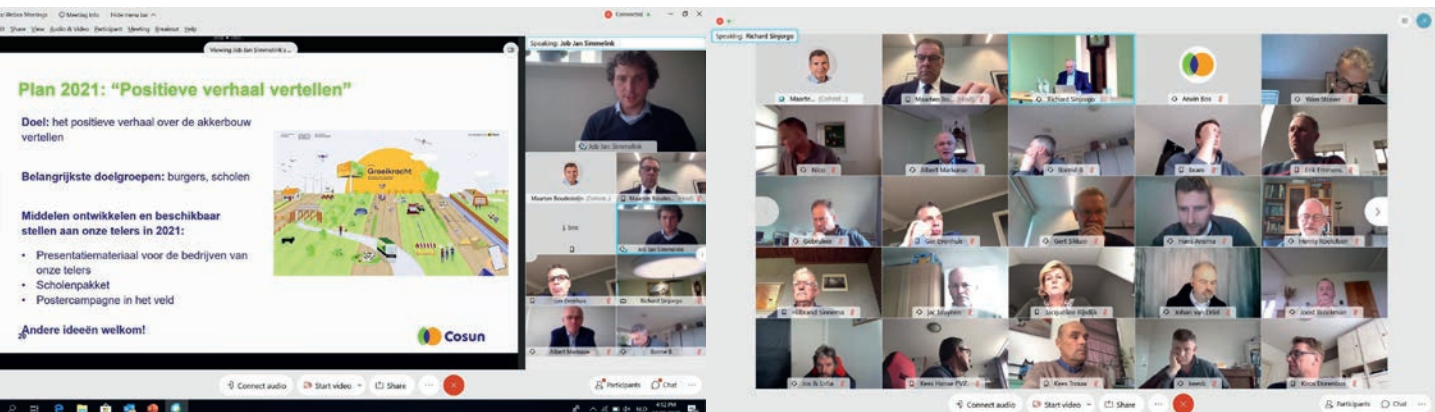
Nog enkele weken en er begint weer een nieuw jaar. Iedereen bereidt zich voor op de vaccinatie. Dat brengt hoop voor de gezondheid van mensen en het herstel van de markt. Ik wens u alvast fijne Kerstdagen en een gezond 2021.

Dirk de Lugt
Voorzitter

Ledenraad in teken actualiteit

De ledenraad van 29 oktober was opnieuw volledig digitaal. Centraal stonden het coronavirus en de kwaliteitscijfers.

Albert Markusse, CEO van Cosun, ging in op de gevolgen van de coronacrisis: Niet veel besmettingen en ondanks ziekteverzuim draait de productie door. De afzetmarkten, vooral Aviko, zijn fors geraakt. De gevolgen van de tweede lockdown stemmen zorgelijk. Ook wordt geprofiteerd van extra vraag, zoals desinfectiemiddelen, snacks en ingrediënten.

Rixona heeft in Duitsland een Unilever-fabriek overgenomen, waarvan de capaciteit wordt ingezet voor Unilever en eigen productie. Aviko rondt spoedig de acquisitie van een fritesfabriek in China af. Aviko Lomm reorganiseert met focus op specialiteiten en de overdracht van de reguliere fritesproductie.

Cosun heeft hard ingezet op kostenbesparingen en uitstel van investeringen. Albert Markusse is positief over het eindresultaat 2020. Hij verwacht onder voorbehoud een uitkomst vergelijkbaar met 2019.

UB-uitkering

Hans Schuil, CFO, heeft de NOW-aanvraag toegelicht. Aviko had in het tweede kwartaal meer dan 20% omzetsdaling en een dramatisch resultaat. Hiervoor is NOW ontvangen. Daaraan zijn voorwaarden verbonden, zoals geen bonussen en winstuitkeringen. De accountant maakte duidelijk dat de UB-uitkering na minimaal vijftien campagnes levering niet kan doorgaan. Het Cosun-bestuur heeft de bevoegdheid deze uitkering in 2020 niet goed te keuren. Het voornemen is deze telers conform het reglement volgend jaar te compenseren. Op deze basis heeft de ledenraad ingestemd met dit besluit.

Vierverlaten

Gert Sikken, directeur Agrarische Zaken van Cosun Beet Company, ging in op de kwaliteitsgegevens van de monsternamen in Vierverlaten. Vanwege onverklaarbare

cijfers in het begin van de campagne is uitgebreid onderzoek gedaan in het tarreerlokaal en op monsterlocaties. Ook is gekeken naar agronomische oorzaken. Uiteindelijk bleek een softwarefout in de fabriek Vierverlaten de oorzaak. Sikken heeft namens Cosun Beet Company de ledenraad excuses aangeboden. Cosun Beet Company stelt alles in het werk om dit zorgvuldig en spoedig te herstellen. De ledenraad heeft uitermate kritisch gereageerd op dit voorval en bedongen dat communicatie over dit onderwerp wordt afgestemd met de ledenraad.

Bietenzaad

De ledenraad heeft gediscussieerd over het advies gebruik bietenrassen. Sikken is het eens met de ledenraad dat genuanceerd moet worden gekeken naar financiële opbrengstcijfers. Bij de afweging en advisering van de rassenkeuze spelen ook andere argumenten mee.

Groeikracht

Job Jan Simmelink, manager Business Development van Cosun Beet Company, ging in op recente ontwikkelingen en het telersplatform. Naar verwachting wordt het digitale platform van Groeikracht volgend jaar gelanceerd.

Public Affairs

Marieke Hoste, manager Public Affairs, deelde haar eerste Cosun-ervaringen met de ledenraad. Het gaat bij Cosun primair om geld verdienen voor de leden, anders dan de politiek. Die zoekt naar meerderheden of compromissen. Cosun praat in Den Haag mee over kringlooplandbouw en circulaire economie. Hoste heeft zelf bijgedragen aan dossiers, zoals PFAS. Ze werkt ook aan gewasbeschermingsdossiers. De politieke druk hierop is groot.

Maarten Boudesteijn

Een campagne met grote verschillen

Het meten van rooiverliezen

Inmiddels is meer dan de helft van de verwachte zeven miljoen ton bieten verwerkt. Het suikergehalte was zeker aan het begin van de campagne teleurstellend. De verschillen lopen per regio uiteen van rond de 15 tot ruim 17%.

In het begin van de campagne heeft de agrarische dienst foute cijfers verstrekt aan telers, waarvan de bieten in Vierverlaten zijn verwerkt. Cosun betreurt dit ten zeerste en biedt excuses hiervoor aan. Een dergelijke fout schaadt het vertrouwen in de coöperatie. Wij zullen ons inspannen om dat vertrouwen terug te winnen.

Spreading

Aan de spreading van het suikergehalte liggen verschillende oorzaken ten grondslag. In de eerste plaats heeft de rassenkeuze grote invloed op het gehalte. Daarnaast drukken lage plant-aantallen per hectare het suikergehalte. Ook het droge seizoen, gevolgd door neerslag, heeft effect. Hierdoor zorgt stikstof uit mineralisatie in een te laat stadium voor volumegroei. Dat eist kwalitatief zijn tol. Niet onbelangrijk zijn verder ziekten, zoals vergelingsziekte en cercospora. Die werken door op het suikergehalte.

Als gevolg van de neerslag zijn met name in het zuidwesten en westen de oogstomstandigheden zwaar.

Het tarrapercentage steeg rond half oktober landelijk naar 11,7%. In de eerste week was die met 6,9% juist erg laag.

Door de neerslag, de relatief hoge nachttemperatuur en de sombere dagen is het suikergehalte nagenoeg ongewijzigd gebleven. Vanaf half oktober nam het gehalte op weekbasis geleidelijk toe tot 16,6% eind november.

Rooiverliezen

Om de oogstverliezen te bepalen zijn tijdens de oogst op verschillende plekken rooichecks uitgevoerd. Het rooiverlies varieert van 0,5 ton tot 4,7 ton per hectare. We mogen constateren dat iedereen zich maximaal inzet om de hele biet te oogsten zonder groen.

De meeste verliezen zijn het gevolg van puntbreuk bij de reiniging in de rooimachine. Beperking van grondtarra is een afweging tussen reiniging en de acceptatie van puntbreuk. Intensiever reinigen gaat gepaard met hogere verliezen door puntbreuk.

Op voorraad rooien

Vaak wordt de vraag gesteld wat wijsheid is: Ernstig door cercospora aangetaste bieten laten staan of onder gunstige omstandigheden op voorraad rooien? Dat laatste dient de voorkeur te hebben. Als ernstig aangetaste bieten nieuw loof gaan vormen, gebruiken ze de suiker met als gevolg een sterke gehalteredaling. Met aanvullend als onzekerheid de vraag of de resterende tijd tot de oogst leidt tot nieuwe suikerproductie.

De komende tijd kan in de BAS-app de temperatuur van zo'n zeventig bewaarhoppen gevolgd worden. Cosun Beet Company hoopt op deze manier het goed bewaren van de bieten te ondersteunen. Het afdekken van de bietenhoop met vliesdoek beperkt het gewicht aan grondtarra. Droog bewaren verkleint de kans op broei. Uiteraard wel met voldoende ventilatie. De data in de app helpen het suikerverlies bij de opslag verder te beperken.

Jan Albert te Velde

Zonder veredeling geen succes

Met een toenemende ziektedruk en de chemische gewasbescherming onder vuur is de hoop nog sterker gevestigd op de resistentieveredeling. Het grote struikelblok is de factor tijd, constateren Niels Louwaars van Plantum en Gert Sikken, directeur Agrarische Zaken. Wat een handje kan helpen is de toelating van CRISPR-Cas.

Om de plantenveredeling kan niemand heen. Zonder resistenties wordt het lastig bieten telen. Om over de grotere suikeropbrengst van de laatste jaren nog maar te zwijgen. “Een Green Deal zonder de veredelingssector lukt niet”, aldus Niels Louwaars, directeur van Plantum, de koepelorganisatie van veredelingsbedrijven. Ook voor ‘de economie van de suikerbiet’ is de veredeling cruciaal. Suiker is een ‘commodity’, een bulkproduct met smalle marges. Met boerenvakmanschap en toprassen aan de basis. En opbrengst en kosten per hectare als de doorslaggevende teeltimpuls. Hoe efficiënter en aantrekkelijker de

teelt, hoe beter de afzetkansen voor de suiker. “Tegenwoordig vinden we 10 ton suiker per hectare een misoogst. We gaan nu uit van 14 ton, maar willen naar 16”, illustreert Gert Sikken de invloed van de veredeling.

Langetermijnvisie

De bietenteelt is een interessante uitdaging voor veredelaars. De teelt is kapitaal- en kennisintensief. Het vakmanschap is groot, de teler gretig, Cosun Beet Company veeleisend. “Als je hier je ras kwijt kunt, lukt je dat ook in de rest van de wereld. Bij wijze van spreken”, zegt Louwaars.

“De afzetmarkt is aantrekkelijk

genoeg om flink te investeren”, aldus de Plantum-directeur, “met als resultaat elk jaar betere rassen.”

“De levensduur van een ras is met twee, drie jaar extreem kort”, vult Gert Sikken hem aan. Aan innovatiekracht dus geen gebrek.

“Rassen ontwikkelen is vooruitkijken. Je moet als veredelaar een langetermijnvisie hebben”, zegt Louwaars. “Een veredelaar moet de effecten van klimaatverandering incalculeren nog voordat dat als probleem in de krant komt.”

Veredelaars, zegt de Plantum-directeur, denken in genetische oplossingen: rassen met de gewenste eigenschappen voor een gesignaleerd probleem. “Als je zo’n oplossing hebt, ben je spelbepaler. Maar één verkeerde onderzoekskeuze en je bent je markt kwijt. Dan kun je voor jaren inpakken.” Er staat doorlopend veel op het spel. “De grote uitdaging op dit moment is een ras met resistentie tegen vergelingsziekte”, zegt Gert Sikken. “Onze grootste vijand is de tijd. Wij hebben continu resultaat voor morgen nodig. Maar niet alles is morgen ook beschikbaar”, schetst Sikken het dilemma. “De eerste die met een betrouwbare oplossing komt, is spekoper”, bevestigt Louwaars.

Gert Sikken:

‘Tegenwoordig vinden we 10 ton suiker per hectare een misoogst’

‘De levensduur van een ras is extreem kort’

Niels Louwaars: ‘De politiek gaat soms te hard’

Politiek

Is het niet de natuur, dan is het wel de politiek die problemen creëert. Zoals de neonics-discussie illustreert. Chemie is maatschappelijk een gevoelig thema. Al decennia lang. De politieke daadkracht op het gebied van chemische gewasbescherming zet ook veredelaars voor het blok. Het passende veredelingsantwoord (planten weerbaarder maken) is niet zo maar beschikbaar. En soms ook helemaal niet mogelijk, zodat (aanvullende) chemische bestrijding hoe dan ook nodig blijft. Niels Louwaars: “De verwachting is vaak dat de veredeling het wel even gaat oplossen. Dat ‘even’ kunnen we sowieso niet waar maken. Plantenveredeling is een krachtige, maar geen snelle technologie en heeft zijn beperkingen.” Zoals de toegang tot genetisch bronmateriaal en de toegestane veredelings technieken. Voor neonics-gerelateerde problemen zijn er resistenties in de genetische bronnen beschikbaar, zegt Louwaars, maar dat krijg je niet zomaar in het elitemateriaal dat 16 ton suiker per hectare oplevert. “Elke erfelijke eigenschap die je verandert in een ras, gaat ten koste van een andere. Die moet je weer opnieuw inkruisen.” Voordat een teler kan beschikken over zo’n nieuw ras ben je al snel drie, vier jaar verder, stelt hij. “De politiek gaat soms te hard. Veredeling is geen tovermiddel. Ik hoop dan ook dat het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030 ons voldoende tijd gunt om antwoorden te ontwikkelen vóórdat middelen verboden worden.”

Louwaars: “Ook veredelingsbedrijven zijn voor terugdringing van de chemische gewasbescherming, maar dan wel op de meest effectieve wijze. Zorg er op zijn minst voor dat een teler een gezond begin heeft met zijn teelt. Gegarandeerd gezond zaad. De Kleine toepassingenregeling voor gewasbeschermingsmiddel voor zaadproductie en op zaad is daarom heel belangrijk. Je kunt zo met heel weinig toevoeging grote positieve effecten meegeven aan zaad.”

CRISPR-Cas

In de afgelopen dertig jaar is de veredeling ingrijpend veranderd. Dankzij de toegenomen kennis over het plantengenoem, de ontwikkeling van de merkertechnologie, waarmee erfelijke eigenschappen in het DNA kunnen worden ‘gevolgd’ na een kruising, en andere slimme methoden om stabiele hybriden te maken.

Met de mogelijkheid om tussen heel verschillende soorten erfelijke eigenschappen uit te wisselen, groeide ook de maatschappelijke onrust over mogelijke risico’s van ‘GMO’, vertaald in beperkende Europese regelgeving. Complicerende factor is nu dat diezelfde regelgeving ook de toepassing van de CRISPR-Cas veredelings-techniek blokkeert.

Niels Louwaars: “CRISPR-Cas is een nuttig stuk extra gereedschap, vooral om de veredeling te versnellen.

Technisch gesproken, maak je hiermee iets wat in de natuur met het erfelijk materiaal ook spontaan had kunnen gebeuren. Dat is anders dan bij GMO, maar juridisch wordt het als hetzelfde gezien. In Europa is de techniek daarom No-Go.” In veel landen buiten Europa niet.

Of gewerkt is met CRISPR-Cas, is aan het zaad niet te zien. In een eindproduct als suiker ook niet, want daarin zit geen DNA. Voor Cosun Beet Company maakt dat overigens niets uit, zegt Sikken. “Ons gaat het om de transparantie naar onze leveranciers en afnemers. Wij willen goede en erkende veilige oplossingen. Die moeten er snel komen.”

Minister Schouten heeft bij de Europese Commissie inmiddels ervoor gepleit de techniek uit te zonderen van de GMO-regels. Niet elk land heeft zo’n veredelingssector als Nederland. Dat maakt het overtuigen in Brussel er niet gemakkelijker op. In april komt de Commissie met een onderzoeksrapport. Niels Louwaars is “hoopvol en positief dat de logica gaat zegevieren. Dat extra gereedschap zal dan ook voor de bietenveredelaar beschikbaar zijn.”

Ton Schönwetter

Kees van Dijk: 'Hoop op de veredeling voor oplossing vergelingsziekteprobleem'

De praktijk is de ultieme test

Wie een nieuw ras koopt, moet erop kunnen vertrouwen dat het doet, wat het belooft. De echte test hiervoor gebeurt bij telers die hun bedrijf openstellen om een nieuw ras te testen onder praktijkomstandigheden. Ook teeltmethoden worden er op hun praktijkrijpheid onderzocht.

Bij Kees van Dijk uit De Heen (gemeente Steenberghe) wordt al meer dan vijftien jaar onderzoek gedaan naar cichorei- en bietenrassen en nieuwe bewerkingsmethoden. Kees heeft 16 hectare suikerbieten, 11 hectare cichorei en verder aardappelen en graan. Hij teelt in een 1 op 6-rotatie dit jaar het ras Caprianna KWS. Zijn percelen hebben een lichte bietencysteaaltjesbesmetting. Het bedrijf kampt al negen jaar met doorbraak van rhizomanie. Kees heeft bij de eerste rhizomanie-uitbraak, eind jaren '90, veel leergeld betaald, vertelt hij, omdat hij het probleem te laat zag. "Rhizomanie kenmerkt zich door een hoog natriumgehalte in de wortel en een laag suikergehalte. Bij doorbraak van rhizomanie was dat hoog natriumgehalte er niet", vertelt hij. De oorzaak werd pas ontdekt, toen de oogst al onder de 60 ton was gedoken met minder dan 15% suiker. Nu oogst hij tussen de 100 en 120 ton.

Kees volgt de rassenontwikkelingen altijd nauwlettend. Hij is lid van de Werkgroep Rassenonderzoek. Momenteel is vooral de resistentie tegen vergelingsziekte het grote probleem. Voor de uiteindelijke oplossing hoopt hij op de veredeling. "We bouwen nu op de tijdelijke toelating van middelen. Dat is geen goede basis. Er worden op politieke gronden middelen verboden, terwijl daar geen wetenschappelijke onderbouwing voor te vinden is."

Leerzaam

Dit jaar deed Kees mee met een onkruidbestrijdingsproef. Lang niet elke proef is altijd een succesverhaal, vertelt hij. Een proef met een wiedege in de opkomstfase was op zijn bedrijf niet erg succesvol. Hij werd uitgevoerd in cichorei en 'en passant' ook in zijn bieten. Kees: "Als je weinig onkruidzaad in de grond hebt, kan het zeker werken. Bij ons zat het probleem vooral in het allereerste groeistadium. Sommig onkruid groeit harder dan de bietenplantjes. Met eerst een chemische bespuiting werkt het wellicht wel." Bij Kees worden vooral in cichorei veel proeven gedaan.

‘Als proefveldhouder moet je secuur werken’

Rassenproeven, maar ook bijvoorbeeld een praktijkproef met bemesting bij de inzaai. Op proeven met bieten met een vroeg rooimoment is hij minder happig. “Vaak moeten die al in september, oktober geoogst worden. Eromheen moet het perceel dan al leeg zijn. Dat past mij niet, want ik ga voor een maximale opbrengst en maximaal rendement. Ik lever zo laat mogelijk.”

Goede grond

“Door die gewasproeven blijf je goed op de hoogte. Voor het geld hoef je het niet te doen, want die proefvelden liggen vaak op het beste plekje op je bedrijf”, vertelt Kees. Mooie ‘bijvangst’ is er ook. Ooit attendeerde een onderzoeker hem bij een cichoreiproef op blinkers in zijn bieten. Niet elk bedrijf is geschikt voor een proef. “Er komt heel wat bij kijken om een betrouwbare rassenproef uit te voeren. Om rassen goed te kunnen vergelijken heb je homogene grond nodig. Voor een onderzoek naar bieten-cysteaaltjesresistentie heb je besmette percelen nodig. Ook de voorvrucht is van belang. Aan kapot gereden aardappelland bijvoorbeeld heb je niet zo veel voor een bietenproef”, aldus Kees. “Als proefveldhouder moet je bovendien secuur werken. Een sporeispor achterlaten in een rassenproef kan echt niet.”

Zandgrond

Nico Enting uit Orvelte werd zo’n zes jaar geleden gevraagd. Op zijn bedrijf is rhizoctonia een probleem,

herkenbaar aan de vele zwarte bieten. Nico teelde zijn bieten met als voorvrucht onder andere lelies, maïs en wortelen. Hij teelt nu op ruim 175 hectare zetmeelaardappelen, korrelmaïs, uien en bieten (45 hectare). De bodem varieert van zeer lichte tot zwaar slompgevoelige en leemhoudende zandgrond. De eerste levering bieten dit jaar was niet berekend. De oogst viel tegen. “72 ton kleinere bieten en 16,3% suiker. Dat is niet genoeg”, aldus Nico. “Met rhizoctoniaresistente rassen is minstens 13.000 kilo suiker haalbaar.”

Nico heeft driekwart hectare bietenproefveld. Het wordt behandeld als praktijkperceel. Hij moet het bemesten, zaaiklaar maken, alle noodzakelijke gewasbeschermingsmiddelen toepassen en als dat nog nodig is handmatig onkruidvrij houden. Zaaïen en rooien doet het IRS.

Eigen observatie

Welke rassen in de proef zitten hoort en ziet hij pas na het zaaïen. Vorig jaar bleken er onder nummer twee Convisorassen te hebben gestaan. Nico wil er graag één telen. “Ik kan daarmee op een perceelsgedeelte een specifiek teeltprobleem oplossen: onkruidbieten.”

Zijn ervaring met het proefveld helpt hem bij zijn eigen rassenkeuze. “Je ziet de bladstand en de bladhoeveelheid en of een ras bijvoorbeeld te hoog staat. Dan weet je dat je dat niet moet hebben.” Nu volgt hij vooral bladvlekkenziekte met extra belangstelling. “Dat is al jaren de grootste bedreiging. Die gaat door het groter aantal waardplanten, vooral ridderzuring, alleen maar toenemen”, zegt hij.

Nico heeft het liefst bieten met steil blad. Dat past het beste bij zijn bedrijfsvoering. Zijn percelen zijn erg onkruidrijk. Hij moet daarom meermaals spuiten om het onkruid onder controle te krijgen. “Of de bespuitingen zijn geslaagd, zie je pas begin augustus”, aldus Nico. Schoffelen is voor hem geen optie. “Bij bieten met een steil blad kun je later in het seizoen nog een onkruidbespuiting doen. Het middel valt dan op de bodem, niet op bietenblad.”

Nico teelt Urselina KWS en Edonia KWS. Beide zijn bca-resistent. Nico: “Een aaltjesresistent ras heeft een sterker wortelgestel, is mijn indruk. De biet houdt het dan langer vol.”

Edonia zat onder nummer ook in de rassenproeven. “Het viel me toen ook al op. Al deed dat het niet noemenswaardig beter dan Urselina.” Toch kiest hij er ook nu weer voor. “Op gevoel en op basis van de rassenlijst. En omdat Edonia het op andere plekken wél veel beter doet.”

Ton Schönwetter

Nico Enting: ‘Kiezen op gevoel en de rassenlijst’

Zaadbestelling voor 2021

Tussen 15 december en 8 januari kan er via het ledenportaal weer bietenzaad worden besteld voor uitzaaï 2021. Na het aanmaken van het betreffende perceel volgt een resistentieaanbeveling, gebaseerd op kenmerken als grondsoort, bouwplan en waarnemingen uit eerdere bietenteelten.

Op basis van perceelkenmerken als bouwplan, eerdere bietenteelten in een belendend perceel, de grondsoort en de aanwezigheid van een bietenhoop op het perceel in voorgaande jaren wordt een risico-inschatting gemaakt voor de infectiedruk van bladschimmels. Heeft het perceel een hoog infectierisico, dan is het des te belangrijker een ras met een hoge bladgezondheid te kiezen. In 2020 is het perceelspecifieke infectierisico voor het eerst getoond in de BAS-bladschimmelapplicatie. In het teeltjaar 2022 wordt het ook gebruikt bij de resistentieaanbeveling in het ledenportaal.

Doorbraak rhizomanie

In steeds meer gebieden wordt de resistentiedoorbrekende variant van het rhizomanievirus gevonden. Aantasting met dit virus kan in niet-aanvullend resistente rassen tot 30% opbrengst kosten. De agrarische dienst monitort nauwlettend de gebieden waar doorbraak van rhizomanie wordt gevonden. De in het veld gevonden aantastingen worden bijgehouden in een risicogebied. Dat is de basis voor de resistentieaanbeveling. Valt het perceel in een gebied waar eerder doorbraak van rhizomanie is gevonden, dan krijgt de teler automatisch een aanbeveling voor een aanvullend resistent ras. Dit jaar zijn vele gevallen van doorbraak van rhizomanie gesignaleerd in Goeree-Overflakkee, Haarlemmermeer en Wieringermeer. Het risicogebied is daarom met deze gebieden uitgebreid.

Force

Bij de zaadbestelling in het ledenportaal ontvangt de teler op basis van de perceellocatie ook een aanbeveling om de insecticide Force te kiezen. Force werkt enkel tegen bodeminsecten. Het wordt daarom alleen aanbevolen op een groot deel van de klei- of lössgronden en op grond met meerjarig grasland als voorvrucht. Ligt een perceel niet in dit gebied en is de voorvrucht geen meerjarig grasland? In dat geval wordt het niet aanbevolen. Force heeft dan naar verwachting geen meerwaarde. De meerkosten van Force zijn ongeveer € 30 per pak. Een vrijstelling voor het gebruik van neonicotinoïden is voor teeltjaar 2021 niet realiseerbaar.

Conviso Smart

Voor telers met probleemmonkruiden en onkruidbieten, waarbij de gangbare onkruidbestrijding moeilijk slaagt, zijn Conviso Smart-rassen beschikbaar met verschillende resistenties. De opbrengsten van deze rassen zijn 7 tot 9% lager dan gemiddeld.

Het Conviso Smart-bietenzaad is te bestellen via het ledenportaal. Na de bestelling ontvangen telers per e-mail aanvullende vragen over onder andere de levering van het herbicide Conviso One.

Beschikbaarheid rassen

Een aantal rassen is beperkt beschikbaar. Deze zijn in het beslisschema dat de telers voorafgaand aan de openstelling van de zaadbestelling ontvangen, met een ster aangegeven. In alle categorieën is ruim voldoende aanbod, zodat er altijd alternatieve rassen met dezelfde resistentie beschikbaar zijn, mocht het gewenste ras uitverkocht zijn. De actuele beschikbaarheid is te volgen via het ledenportaal.

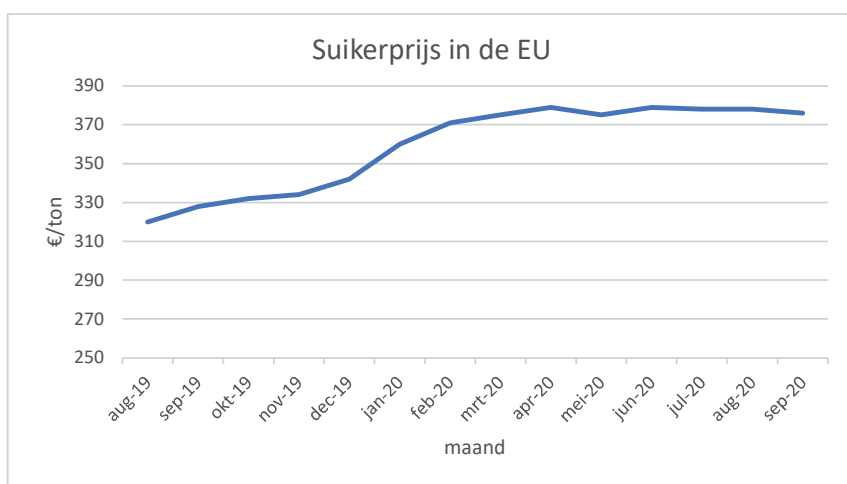
Arjen Buijze

Force wordt alleen geadviseerd in de met rood aangegeven klei- en lössgebieden

Lagere suikerproductie in Europa

In veel EU-landen is de suikerproductie lager dan vorig jaar. Het Europese areaal is dit jaar 3% kleiner. Ook de gemiddelde suikeropbrengst per hectare is zo'n 3% lager. Naar het zich laat aanzien is de Europese suikerproductie in seizoen 2020/2021 ongeveer 6% lager dan vorig seizoen.

Het kleiner areaal is een gevolg van een minder gunstig vooruitzicht voor de bietenteelt in veel EU-landen. Dat speelt vooral in Duitsland en Frankrijk, de twee grootste suikerproducenten in Europa, maar ook bij een aantal kleinere spelers. Wij hebben dit jaar een iets groter areaal dan vorig jaar. We zijn in staat ons volume stabiel en winstgevend af te zetten.

Vrijwel over de gehele linie in Europa zijn de hectareopbrengsten lager. In veel landen was het dit voorjaar en deze zomer te droog. Daarna volgde een periode met veel neerslag en weinig zonuren. In grote gebieden, met name in Frankrijk, was er bovendien een zeer forse aantasting door vergelingsvirussen. In veel landen doet zich daarnaast een steeds sterkere aantasting van bladschimmels voor. Al met al geeft dit een aanzienlijk lagere wortelopbrengst én een lager suikergehalte. Dit laatste zien we ook in ons land. Het verwacht campagne-

gemiddelde van 16,3% is dan ook teleurstellend. De prognose voor de suikeropbrengst is 13,5 ton per hectare. Dat is 4% lager dan het langjarig gemiddelde.

Marktsituatie

De Europese suikerconsumptie is volgens de Europese Commissie iets lager, wat zich laat verklaren door het corona-effect. De bovengenoemde 6% lagere productie sorteert echter een nog groter effect, zodat alleszins aannemelijk is dat de voorraden verder omlaag zullen gaan. Sinds begin vorig jaar is de gemiddelde prijs in de EU gestegen van 300 naar 375 euro per ton. We verwachten door de afname van de voorraden een verdere prijsstijging.

In de grafiek is de prijstrend over het afgelopen jaar weergegeven.

Gert Sikken

Toewijzing 2021

2020 zal voor Cosun Beet Company een beter jaar worden dan 2019. We zien ook voor 2021 goede afzetmogelijkheden, zeker nu de Europese productie lager uitkomt. De afzet kunnen we stabiliseren. Cosun Beet Company stuurt voor 2021 op een suikerproductie van een kleine 1,2 miljoen ton. Op basis daarvan hebben de telers in augustus een toewijzing gekregen van 102% van de uitstaande LLB's. Met deze toewijzing zal het areaal uitkomen op zo'n 81.500 hectare. Dit is afgeleid uit de areaalopgave die de telers hebben gedaan bij de vroegbestelling in september. Of dit zo blijft, moet blijken uit de areaalopgave bij de hoofdbestelling van het bietenzaad in december.

Het advies aan de telers is om zich bij het areaal te richten op de toewijzing en de gemiddelde opbrengst van de laatste vijf jaar.

Strategie voor beheersing schade door bodemplagen

Met het huidige middelenpakket vraagt de beheersing van bodemplagen om een meer geïntegreerde aanpak. Een combinatie van de juiste keuze in voorvrucht, extra aandacht tijdens het bereiden van het zaaibed en zaaien en toepassing van Force draagt bij aan vermindering van schade.

Verschillende ondergrondse insecten kunnen plantwegval veroorzaken net na het zaaien van de bieten. Dit kan leiden tot opbrengstreductie en in ernstige gevallen overzaaien van een perceel. Belangrijke plagen in de bieten zijn ondergrondse springstaarten, wortelduizend- en miljoenpoten, ritnaalden, emelten en bietenkevers. Deze bodeminsecten veroorzaken vaak de meeste schade op kleigronden, met uitzondering van van ritnaalden en emelten die zowel in zand- als kleigrond voorkomen.

De juiste voorvrucht

Het telen van een bepaalde voorvrucht of groenbemester kan grote

invloed hebben op de aanwezigheid van plagen. Zo zetten langpootmuggen (emelten) en kniptorren (ritnaalden) eitjes bij voorkeur af in grasland en granen. Wanneer in het opvolgende jaar bieten worden geteeld komen de emelten uit de eitjes en kunnen deze van kiemende bietenplanten vreten. Bietenkevers overwinteren in de bodem na de oogst van een gewas in achtergebleven gewasresten. Wanneer suikerbieten worden geteeld na een waardplant (suiker-, voeder-, rode bieten of spinazie) kunnen deze kevers voor ernstige plantwegval zorgen.

Door alternatief voedsel aan te bieden kan schade door bodeminsecten

worden verminderd. Ondergrondse springstaarten, wortelduizend- en miljoenpoten geven de voorkeur aan organische stof. Teelt van

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie
Jurgen Maassen

Bietenkeverproefvelden in 2019 en 2020 laten zien dat toepassing van Force het hoogste rendement gaf, een aanvullende bespuiting had geen effect op plantaantal. Veldjes met zaad zonder insecticiden hadden duidelijk meer plantwegval.

bladrammenas voorafgaand aan de bietenteelt is een betere groenbemester dan Italiaans raigras, omdat dit springstaarten in mindere mate vermeerdert en tegelijkertijd organische stof verhoogt. Hoe de teelt van groenbemesters, toevoeging van organische stof en aanbod van alternatief voedsel verder verbeterd kan worden om schade verder te verminderen, wordt de komende jaren onderzocht op IRS-proefvelden.

Zaaibed

Ook tijdens de zaai kunnen maatregelen worden genomen om schade door bodeminsecten te verminderen. Bodeminsecten kunnen zich makkelijk bewegen in losse grond en hierdoor sneller van plant naar plant gaan. Wanneer zeer zware druk wordt verwacht, loont het om het zaaibed wat vaster te maken door het twee keer klaar te leggen of licht aan te rollen. Daarnaast is het belangrijk dat de bietenplanten zo snel mogelijk boven staan, want als ze langer onderweg zijn kunnen bodeminsecten meer schade doen. Een hoge temperatuur en niet te diep zaaien (2 cm) draagt bij aan het sneller bovenkomen van bieten.

Chemische bestrijding

Op dit moment in het seizoen is het belangrijk na te denken over het soort pillenzaad. Pillenzaad met Force (tefluthrin) heeft werking op alle bovengenoemde bodeminsecten en doodt insecten die in de buurt van het zaadje komen. Omdat Force alleen rondom het zaadje werkt is, dit een extra reden om niet te diep te zaaien. Niet alleen zal het plantje sneller boven staan, de bescherming van Force zal dan ook net onder het grondoppervlak nog aanwezig zijn. Hoewel Force een werking heeft op bodeminsecten, zal bij zware druk de bescherming onvoldoende zijn met (ernstige) plantwegval tot gevolg. Vydate 10G (oxamyl) is minder effectief dan Force en daarom wordt deze door ons niet geadviseerd tegen bodeminsecten. Echter, wanneer Vydate 10G wordt toegepast op zandgronden tegen bijvoorbeeld wortelknobbel-, vrijlevende- of stengelaaltjes dan is het in de meeste gevallen niet nodig om ook Force toe te passen. Uitzondering hierop is wanneer schade van emelten of ritnaalden wordt verwacht, omdat Vydate 10G maar een zeer beperkte werking heeft op ritnaalden en emelten.

Bespuitingen bovengronds

Bodeminsecten kunnen alleen aangetikt worden door maatregelen te nemen voor en tijdens de zaai. Juiste voorvrucht, groenbemester, zaaibed, zaaidiepte en toepassing van Force helpen in het beheersen van bodeminsecten. Als planten wegvallen na zaai heeft een bovengrondse bespuiting geen zin. Omdat de insecten zich in de grond bevinden kun je deze met een bespuiting niet raken waardoor geen effectiviteit verwacht kan worden.

Linda Frijters

In de bodem zitten allerlei plagen die schade kunnen veroorzaken in bieten

Juiste rassenkeuze is sterk perceelsgebonden

Op percelen met veel blinkers is de standaard rhizomanieresistentie doorbroken door varianten van het rhizomanievirus. Indien dit op het perceel of in de nabije omgeving voorkomt, is het advies om een ras met aanvullende rhizomanieresistentie te kiezen.

De Aanbevelende Rassenlijst en Brochure Suikerbietenzaad voor teeltseizoen 2021 zijn gepubliceerd. In de Rassenlijst zijn 11 rassen voor het eerst opgenomen. Het wordt aanbevolen om voor ieder perceel na te gaan welke resistenties en raseigenschappen nodig zijn en daar vooral de raskeuze op af te stemmen.

Het gewas tot aan de oogst zo lang mogelijk gezond houden is een belangrijke vereiste voor het realiseren van een goed rendement op de bietenteelt. Een deel van de mogelijke problemen door ziekten en plagen kan voorkomen of beperkt worden door het kiezen van een ras met de juiste resistenties en raseigenschappen. Welke benodigd zijn, is sterk perceelsafhankelijk.

Resistenties en raseigenschappen

De Brochure Suikerbietenzaad bevat uitgebreide informatie over het beschikbare rassenassortiment. Via het ledenportaal van Cosun wordt daarnaast bij de digitale zaadbestelling een aanbeveling gegeven voor de benodigde resistentie(s). Op basis van de gegevens die over het perceel

bekend zijn wordt aangegeven of rhizoctonia-, bietencystealtjes- en/of aanvullende rhizomanieresistentie aan te raden is. Vervolgens kan binnen dat resistentiesegment de keuze het beste gemaakt worden op basis van financiële opbrengst en andere raseigenschappen, zoals bijvoorbeeld bladgezondheid cercospora, suikergehalte of kophoogte. Voor specifieke situaties kunnen bepaalde raseigenschappen zwaarder wegen dan een klein verschil in financiële opbrengst op de lijst. Bijvoorbeeld als problemen ervaren worden met de beheersing van cercospora.

Meer gecombineerde resistenties

Het aanbod van rassen met meerdere resistenties is toegenomen. Zo is nu in iedere resistentiecategorie minimaal één ras met aanvullende rhizomanie-

resistentie beschikbaar. Bij percelen waar de kans op doorbraak van de standaard rhizomanieresistentie groot is wordt aanbevolen om een ras te kiezen met een zo goed mogelijke aanvullende rhizomanieresistentie.

Bladgezondheid cercospora

Cercospora is op veel plaatsen steeds lastiger te beheersen. Sinds 2018 worden speciale rassenproefvelden aangelegd in regio's met hoge blad-schimmeldruk om de bladgezondheid van de rassen te onderzoeken. De raseigenschap bladgezondheid cercospora wordt op de nieuwe rassenlijst weergegeven met een waarderingscijfer. Een hoger cijfer betekent een betere bladgezondheid. Zeker in regio's waar cercospora steeds problematischer wordt voor een rendabele bietenteelt is het aan

Op percelen met een risico op rhizoctoniabesmetting is het kiezen van een ras met rhizoctoniaresistentie een belangrijke voorwaarde om wortelrot te voorkomen

te bevelen om een ras te kiezen met een hoog cijfer voor bladgezondheid. Een positieve trend is dat er enkele nieuwe rassen in de pijplijn zitten met sterk verbeterde bladgezondheid.

Conviso Smart

Voor het eerst is een ras op de rassenlijst verschenen met tolerantie voor het herbicide Conviso One: Smart Jitka KWS. Het is inzetbaar op percelen met of zonder bieten-cysteaaltjes. Hoewel de opbrengstpotentie van dit ras lager ligt vergeleken met de andere rassen op de lijst kan het vanwege de bijzondere eigenschap voor sommige percelen

uitkomst bieden, bijvoorbeeld als er veel onkruidbieten verwacht worden. Het ras is in 2021 beperkt beschikbaar en alleen in overleg met Cosun te bestellen. Er is in de andere resistentiecategorieën ook een beperkte hoeveelheid beschikbaar van Conviso Smart-rassen die nu twee jaar onderzocht zijn. Telers wordt geadviseerd zich vooraf goed te laten informeren over de extra eisen aan de teelt, hygiënemaatregelen en resistentiemanagement bij keuze voor een Conviso Smart-ras.

Martijn Leijdekkers

Cercospora is op steeds meer plaatsen moeilijk beheersbaar. Een positieve ontwikkeling is de komst van nieuwe rassen met verbeterde bladgezondheid.

Rhizoctoniaresistente rassen worden geleverd met Vibrance SB voor bescherming van kiemblad tot zes- tot achtbladstadium tegen rhizoctonia

Fungiciden in het pillenzaad

Naast Tachigaren (hymexazool) met werking tegen aphanomyces en pythium, is komend teeltseizoen ook Vibrance SB in het pillenzaad beschikbaar. Dit middel bevat drie fungiciden: sedaxane, fludioxonil en metalaxyl-m en heeft een goede werking tegen rhizoctonia, pythium en pleospora (phoma). Voor de teelt van suikerbieten op percelen met rhizoctonia is dit middel dus een aanvulling in de bescherming van de kiemplant. In de eerste periode tussen opkomst en het 6-8-bladstadium werkt de rhizoctoniaresistentie namelijk nog niet. Daarom wordt al het zaad van rhizoctoniaresistente rassen (en dus ook de drievoudig resistente rassen) aangeboden met Vibrance SB. Op percelen waar andere rassen gekozen kunnen worden is het gebruik van Vibrance SB optioneel. Dit zullen met name de lichte gronden in het Noordoosten en de kleihoudende gronden zijn. Op deze percelen kan men overwegen of extra bescherming tegen rhizoctonia, pythium en pleospora (phoma) nodig is. Door herregistratie van een van de actieve stoffen van Vibrance SB in de Europese Unie kan zaad behandeld met Vibrance SB niet worden bewaard voor gebruik in het seizoen van 2022.

Bram Hanse

Waarom moet ik Unitip volledig invullen?

Een belangrijk doel van Unitip is samenwerken aan verbeteringen in de teelt. De gegevens die telers vastleggen in Unitip vormen een belangrijke informatiebron. Ervaringen, waarnemingen en resultaten uit 2020 en de jaren daarvoor zijn de basis voor toekomstige teeltadviezen. Hoe vollediger ingevuld, hoe beter de informatie te gebruiken is. Denk hierbij aan de aanbeveling voor resistentiekeuze bij het bestellen van het bietenzaad. Ook kan zo de eigen teelt beter vergeleken worden met andere teelten in het gebied om verbeterpunten te vinden. De ondersteuningsmogelijkheid op basis van teeltgegevens wordt verder uitgebreid.

Hoe krijg ik de BAS-app op mijn telefoon?

Zo krijg je in vijf stappen de BAS-app op je smartphone:

1. Zoek op 'Cosun' in de Play Store of App Store op je smartphone of tablet
2. Kies voor de BAS-app en download hem
3. Open de BAS-app en kies voor 'nu registreren'
4. Maak een account aan met hetzelfde e-mailadres, waarmee u als lid bij Cosun geregistreerd staat
5. Volg de stappen in de BAS-app en rond de registratie af.

Vernieuwd

De BAS-app is vernieuwd. Teler die de app hebben geïnstalleerd, hebben vanaf nu ook toegang tot enkele essentiële functies van het ledenportaal van Cosun. Vanuit de app kunnen documenten, de campagneplanning en leveringsgegevens rechtstreeks geraadpleegd worden. De komende tijd worden meer functionaliteiten toegevoegd om advies op maat aan te bieden.

Vragen? Neem contact op met de agrarische dienst.

J.P.M. van Bijsterveldt

Op 5 oktober is J.P.M. van Bijsterveldt overleden, oud-lid van de raad van commissarissen van Cosun. De heer Van Bijsterveldt kende een lange bestuurlijk carrière in de Nederlandse coöperatieve suikerindustrie. Hij was voorzitter van het voormalige CSV-district Tilburg en later lid van het hoofdbestuur van CSV. Uit dien hoofde werd hij gekozen in de ledenraad van Cosun. In juni 1988 werd hij lid van de raad van commissarissen. Hij maakte daarvan deel uit tot begin 2002.

Onze coöperatie gedenkt hem met veel waardering voor zijn inspanningen voor Cosun en de Nederlandse bietentelers. Wij wensen zijn familie alle sterkte toe.